

MITT HJARTANS MÁL

Ágengu fröllin í skóginum

TEXTI: ANDRÉS ARNALDS OG ÓLÖF ARNALDS

Á fimmsta áratugi síðustu aldar keyptu útgefendurnir Sigurður Arnalds og Ásdís Andréasdóttir Arnalds sumarbústaðarland við Álftavatn í Grímsnesi og byggðu þar lítinn fjölskyldubústað. Landið var illa farið eftir aldalanga ofnýtingu og því hófu hjónin fljótlega kraftmikið skógræktarstarf sem við, synir þeirra og barnabörn, tókum virkan þátt í um áratuga skeið og höfðum ánægju af. Þegar litið er í baksýnisspegilinn er okkur hins vegar ljóst að sitthvað hefði mátt betur fara í þessu starfi, því í stað þess að hlúa að náttúrulegum ferlum við að endurheimta fyrri gæði landsins vorum við að umbreyta vistkerfum þess.

Skógræktin hélt á þessum tíma mjög á lofti ágæti furu, grenis, aspar og fleiri innfluttra tegunda, en birkið þótti hins vegar fremur ómerkilegt nema þá helst til skjóls fyrir hinar „æðri“ tegundir. Sigurður og Ásdís höguðu gróðursetningunni í samræmi við slíka ráðgjöf og þann tíðaranda sem ríkti og var oft mikil fyrir haft. Til dæmis er mörgum okkar minnisstætt þegar bornar voru ótal fótur af heitu vatni heila nótt til að bjarga sérstöku kvæmi af ösp sem lifði þannig af páskahretið alræmda 1963.

ÁGENGAR TEGUNDIR NUMU LAND

Fyrstu 20 - 30 árin var bati landsins fremur hægur. Gróðursettur trén voru einnig lengi að taka við sér og voru þannig framan af bæði lítil og sæt. Svo fóru áhrif beitarfriðunarinnar að koma fram, landið fór að jafna sig af sjálfsdáðum og fallegur birkiskógr að vaxa upp. En þá tóku innfluttu trén eðinnig rækilega við sér og árvöxturinn hefur síðan aukist í takt við hlýnum loftslags, sem og sjálfsáning furu og grenis sem fer hraðvaxandi. Þessar ágengu tegundir eru því að nema ný svæði

„Tröllin“ móta sjóndeildarhringinn.

og þéttleiki þeirra eykst á kostnað náttúrulega gróðursins sem nær ekki að keppa við þær til lengdar. Nú fjölgar þeim stöðugt trjánum sem eru eins og tröll í skóginum. Þau stærstu eru nú um

*Fyrir marga er útsýni
grundvallaratriði og meginhvati
til kaupa sumarhúsalands. Þess
vegna hlýst gjarnan af því bæði
tilfinningalegt og efnahagslegt tjón
þegar tré vaxa upp í sjónlinuna.*

Sumarbústaðurinn er unaðsreitur þar sem allir í fjölskyldunni geta notið sín.

20 metra há en gátu hæglega orðið meira en tvöfalt hærri. Hvert tré hefur því mikil áhrif.

Afleiðingarnar koma fram með fjölbættum hætti. Vissulega geta trúnað verið til skjóls en verði þau of há og umfangsmikil umturnast vistkerfin og landið breytist í skuggaveröld. Fyrir marga er útsýni grundvallaratriði og meginhvati til kaupa sumarhúsalands. Þess vegna hlýst gjarnan af því bæði tilfinningalegt og efnahagslegt tjón þegar tré vaxa upp í sjónlinuna. Enn súrara er það fyrir landeigendur þegar slík tré hækka óhóflega í annarra löndum, jafnvel langt í burtu.

Það er mjög erfitt að sporna við þessari þróun í viðkvæmu landi. Við höfum slitið upp hundruð ungplantna en frægjafar eru örlátit. Við höfum fellt talsvert af ösp og stefnum að því að losna við hana úr landinu en furan og grenið eru hins vegar illviðráðanlegri. Erfitt er að fjarlægja felld tré úr landinu nema með miklum tilkostnaði og óbætanlegum skaða á umhverfinu. Markaður fyrir trjávið virðist líttill sem enginn, þrátt fyrir allt tal um skógrækt til nytja. Rotnunin er hins vegar hæg ef þau eru látin liggja, auk þess sem slíkt myndi magna eldhættu sem nóg er fyrir.

MIKILL FYRIRHÖFN AÐ FELLA STÓR TRÉ

Reynslunni sem við lýsum hér ber saman við veruleikann sem blasir við þeim sem ferðast um landið okkar. Til lengri tíma litið

er sú óþarfa endursköpun á náttúru Íslands sem víða á sér stað eitt stærsta náttúruverndarmál þjóðarinnar. Ljóst er að stunda þarf skógrækt af meiri varúð og virðingu fyrir náttúru landsins en gert hefur verið. Ekki síst þarf að setja verulegar skorður á notkun tegunda sem geta orðið bæði stórvaxnar og ágengar. Þar mættum við fylgja fordæmi Nýja-Sjálands sem hefur m.a. takmarkað notkun stafafuru vegna hættu á varanlegum spjöllum á einstakri náttúru landsins.

„DRAUMUR HJARÐSVEINSINS“

Það hefur löngum þótt ljúft að liggja í laut í birkiskógi sem hefur orðið mörgum að yrkisefni. Þar sem barrskógurinn tekur yfir breytast þessar hlýju lautir hins vegar í skuggaveröld. Hætt er við að samband skálds og skógar lúti þar öðrum lögmálum en í rómantík birkiskóganna. Hinn vinsæli „Draumur hjarðsveinsins“ yrði þá hugsanlega eiththað á þessa leið:

*Á barrnálum kvældist ég bakkanum á,
þar bunaði smálækjarspræna
Mig dreymdi að í skugganum skylfi ég þá
hjá skessu sem vildi mér ræna.*

Höfundar eru áhugafólk um náttúruvernd.